Sociologija je izhajala iz pojmovanja, da obstaja nek univerzalni, nevtralni subjekt, za katerega ni važno, katerega spola je. Za tem nevtralnim subjektom se je kasneje pokazala *beli moški*, pripadnik prevladujoče kulture v določeni družbi. *Konec 60. let* so pod vplivom različnih gibanj začele nastajati študije žensk in o ženskah. Osredotočile so se na njihov podrejen položaj v družbi, novejše pa na razumevanja položaja spolov v družbi in razmerja moči, ki takšen položaj ohranjajo. Pojem spol je večplasten in večpomenski. **Biološki in družbeni spol: Biološki spol**: za njegovo določitev je potrebno ananlizirati fizične okoliščine: kromosome, zunanje genitalije in notranje genitalije oz. reproduktivne organe, hormonska stanja in sekundarne spolne znake. **Družbeni spol**: zajema družbene vidike spolne razlike: kako dojemamo sami sebe, kakšno je naše mesto v družbeni strukturi glede na spol, kakšne osebnostne lastnosti in spolne vloge se nam pripisujejo itd. Ko govorimo od družbenem spolu uporabljamo izraza *moškost in ženskost*, ki sta lahko precej neodvisna od biološkega spola. To je torej viden seštevek lastnosti, ki vključuje način obnašanja, način govorjenja, oblačenje. **Oblikovanje spolne identitete**: rezultat procesa, ki ga določajo predvsem kulturni in družbeni procesi, in ni biološko določeno. >Različne družbe imajo različne predstave o tem, kaj je primerno za žensko in kaj za moškega. Te se spreminjajo skozi čas. Nekateri teoretiki so prepričani, da je treba vzroke za te razlike poiskati v *biologiji*, nekateri pa menijo, da je vir razlik človekova *kultura*. **Spol, biologija in praktičnost: TIGER IN FOX** menita, da se ljudje ne obnašajo tako, kot se, samo zaradi družbe, ampak da je pri tem pomembna tudi *biogramatika*; to je gensko določen program, ki vnaprej določa človeka, da se obnaša na določene načine. Delno je podedovano od primatov, delno pa se je razvilo v dolgem obdobju lovsko-nabiralniških družb. Moški naj bi bili zaradi delovanja biogramatike bolj agresivni in bolj dominantni, na kar vplivajo moški hormoni. Zato moški razvijejo določene vrste dejavnosti. Ženske biogramatika programira za rojevanje in skrb za otroke. Tesna čustvena vez med otrokom in materjo naj bi bila gensko določena. **MURDOCK** je menil, da so biološke razlike med spoloma temelj za *delitev dela v družbi*. Večja fizična moč moških in sposobnost rojevanja žensk iz čiste praktičnosti vodita v spolno specifično delitev dela. to se je izkazalo kot učinkovit način organiziranja družbe. Nosečnost in dojenje (**PARSONS**) sta pomembna dejavnika, ki vplivata na spolno delitev dela v družini in družbi. Moško delo naj bi bilo *instrumentalno*, žensko pa *ekspresivno*. **Spol in kultura: ANN OAKLEY** je zavrnila Murdocka. Sklicevala se je na različne antropološke študije, ki ugotavljajo, da se odnos med spoloma oziroma spolne vloge v različnih kulturah različno oblikujejo. Argumenti: ¤ dojenje ni ovira – veliko družb ima organizirano skupinsko dojenje; ¤ Tudi za dela v gospodinjstvu je potrebna fizična moč; ¤ Ženske se ukvarjajo tudi z drugimi dejavnostmi – takrat prepustijo otroke skupnosti; ¤ Moški se je razvil v močenjšo osebo zato, ker je opravljal fizično zahtevnejša dela. Oakley pravi, da gre pri drugih razsikavah za moško superiornost, svetost poroke in *domestifikacijo žensk*. **Spol in socializacija:** Družbeni spol se oblikuje v primarni socializaciji, ko imajo največji vpliv *starši*. Takrat otrok sprejme uveljavljene načine obnašanja in življenja nasploh, ki so značilni za življenje v določeni družbi. Oblikovanje družbenega spola se skozi naslednja obdobja spreminja. >V primarni socializaciji so najpomembnejši dejavnik starši. Največkrat poskrbijo, da že zunanja podoba razodeva spol. Družbeni spol so oblikuje tudi z igranjem različnih iger in igranjem z glede na spol zaznamovanimi igračami, z utrjevanjem spolno specifičnih vlog v pretežno istospolnih vrstniških skupinah. Poleg tega vplivata tudi *šola in pedagoški proces*.**Spol in družbene neenakosti:** Sociološka raziskovanja so bila slepa za družbene neenakosti med spoloma. Analiza neenakosti v moči, ugledu in bogastvu ni bila njihov predmet raziskovanja. Za raziskovanje sta bila pomembna moški ali družina. Socialni status ženske je bil izpeljan iz statusa moškega. Danes so sociologi prepričani, da to ni mogoče. Razlogi: ¤ dohodki ženske pomembno pripomorejo k ekonomskemu statusu družine. Žensko plačano delo lahko določa razredni ali slojni status družine; ¤ Zaposlitev ženske lahko določa položaj moškega; ¤ Mož in žena lahko pripadata različnemu razredu ali sloju. Ne moremo trditi, da je vedno odločilen samo položaj moža; ¤ Delež družin, kjer je žena edina hranilka družine, narašča. Sama določa svoj socialni status. >Spol je eden izrazitejših dejavnikov, ki vplivajo na posameznikov družbeni položaj. **Spolna slojevitost**: ena družbenih slojevitosti, kjer je treba upoštevati naslednje razsežnosti: *moč, delitev dela in spolne vloge*. **Moč** je razmerje med posamezniki, skupinami ali razredi. V tem primeru moč pomeni razmerje moči med moškimi in ženskami v konkretni družbi. V večini družb imajo moški večjo moč kot ženske. (politiki so moški, v družini je patriarhalna tradicija). **Delitev dela**: gre za delitev dela po spolu, saj so primerjalne študije pokazale, da se moškim in ženskam pripisujejo kot za moški ali ženski spol primerna različna dela. Ženska dela so povezana s skrbjo za druge (reproduktivna), moška dela pa so povezana s proizvodnjo dobrin (produktivna). Večinoma so ločena glede na fizično moč, čeprav so nekatere raziskave to ovrgle. Nekateri raziskovalci so razloge za delitev dela iskali v potrebi po jasni *identiteti moškosti*. Veliko moških in žensk se definira ravno skozi to, kar delajo. (ženske imajo dolžnost dojenja in rojevanja, zato morajo moški najti tudi svojo dolžnost). **Spolne vloge**: gre za pričakovanja, ki jih družba razvije do delovanja in obnašanja obeh spolov, in za oblikovanje predstav, kaj je zanje primerno in kaj ne. To lahko pomeni, da vsaka družba vsebuje pričakovanja in neenakosti glede na spol. Spolna vloga je rezultat individualnega učenja. Oblikovanje spolne vloge konkretnega posameznika poteka v konkretnih okoliščinah in nanjo vplivata struktura konkretne družbe in njena kultura/tradicija. Vplivajo tudi stereotipi, vezani na značajske lastnosti. Ti se težko spreminjajo. >Nekatere raziskave kažejo na različen položaj moških in žensk v družbeni strukturi in predvsem na področju dela. Raziskava o odločitvi žensk v zvezi z delom, poklicno kariero in materinstvom, je pokazala: ¤ *tradicionalna pot*: ženske se odločijo za popolno materinstvo in ostanejo doma; ¤ *vmesna pot*: ženske, pri katerih naraščajo delovne aspiracije in ambivalenten odnos do materinstva. Pogosto so razočarane, vključijo se v trg delovne sile, ujete so med tradicijo in možnostmi, ki jim jih ponuja trg; ¤ *Netradicionalna pot*: ženske, ki zgodaj ugotovijo, da si želijo poklicno kariero v sferi plačanega dela. mogoče jim je kombinirati oboje – delo in družino; ¤ *Dom kot pribežališče*: ženske, ki so izbrale dom potem, ko so se soočile z razočaranji v sferi dela (prevelike aspiracije ali drugi razlogi). Opazimo *horizontalno in vertikalno segregacijo dela*.**Horizontalna segregacija**: koncentracija določenega spola v določenih poklicih in dejavnostih. Nanjo vplivata spolno specifična socializacija in način oblikovanja spolnih vlog. Ženske se pretežno zaposlujejo v storitvenih dejavnostih, skrbstvenih poklicih, tekstilni in živilski industriji. **Vertikalna segregacija**: razporejanje na hierarhično lestvico zaposlenih glede na spol (moški zasedajo višja delovna mesta kot ženske). **Seksizem**: pojmovanje, da je en spol več vreden od drugega. Na trgu delovne sile se kaže kot ohranjanje spolne segregacije in različno vrednotenje dela po spolu. Če se tako stanje ohranja tudi s pomočjo institucij, govorimo o *institucionalnem seksizmu*. Ta deluje glede na to, ali imajo posamezniki, ki delajo v teh institucijah, predsodek proti ženskam. Govorimo tudi o **feminizaciji** nekaterih poklicev (učiteljski, zdravniški). Morali bi govoriti tudi o *maskulinizaciji* poklicev, saj sta ta dva pojava povezana. **Spol in politika:** Od antike do modernih časov se je le redkim ženskam uspelo prebiti v moški svet politike. Njihova politična moč je temeljila na dedni lastnini, poroki ali izjemnih intelektualnih sposobnostih. Ženske so pridobile formalno pravico do sodelovanja v politiki veliko kasneje kot moški. Tudi splošno volilno pravico so dobile kasneje. Iz tega lahko sklepamo, da je politika še vedno moško področje delovanja. Politika je pomembna, ker odloča o življenju ljudi. Če pri tem odločanju žensk ni zraven, ni nobenega zagotovila za to, da bodo potrebe in interesi žensk slišani in uresničeni. Ženske namreč pomenijo polovico človeštva.**Feminizem** je gibanje (ideologija), ki: ¤ meni, da so ženske v družbi v podrejenem položaju; ¤ zagovarja uveljavitev enakosti pravic žensk; ¤ je prepričana, da odnos med spoloma ni posledica bioloških razlik med njima; ¤ je zavezano političnemu prepričanju, da je obstoječa razmerja med spoloma mogoče spremeniti. >Feminizem nastane v evropskem razsvetljenstvu. Zanj v 19.stol. velja, da ga močno zaznamujejo njegove zahodne meščanske korenine, zato so ga nekateri deli ženskega gibanja zavrnili& raje uporabljali izraz *emancipacija žensk*. Prav feminizem je tisti, ki je zmogel mobilizirati široke množice žensk k spreminjanju obstoječih odnosov med spoloma.Nastala je množica različnih teoretskih pristopov, kulturno kritičnih teorij & praktičnih akcij, katerih cilj je bilo spreminjanje neenakopravnega položaja žensk. Danes je obravnavan kot eden različnih pristopov v družboslovju& humanistiki, ki veliko razpreda o družb. odnosih & odnosih med spoloma. >Feminizem nima enotne teorije, so pa vse osredotočene na ženske z vidikov: ¤ njen predmet proučevanja so ženske, njihov položaj in njihove izkušnje v družbi; ¤ ženske so v glavnem tiste, ki se ukvarjajo s proučevanjem položaja žensk v družbi; ¤ je kritična in aktivistična in poskuša ustvariti boljši, za ženske prijaznejši svet. >Feministični pristop je *interdisciplinaren*; povezuje se z vsemi možnimi drugimi vedami; prav tako je občutljiv za dogajanja v vsakdanjem življenju. **Čas nastanka**: ¤ **Zgodnji feminizem**- konec 18.stol., izhaja iz teorije o naravnih pravicah človeka; moški & ženske so po naravi enaki, človek pa dela razlike in moški si je podredil žensko; ¤ **Zlata doba feminizma**- od 1870-1920, prevladuje poudarjanje enakosti moških & žensk, značilno je gibanje za enake pravice žensk (volilna, ekonomska pravica, enakost pred zakonom); ¤ **Moderni feminizmi**- značilni so razl. teoretski pristopi, ki poudarjajo razlike med ženskami & moškimi kakor tudi med samimi ženskami. >Teorije feministk se razhajajo, saj nekatere govorijo o problemu žensk v odnosu z moškimi, druge (različna rasa, status, izobrazba, starost,..) pa se znajdejo v precepu, ko imajo problem znotraj kategorije žensk. Obarvane,homosexualne,nezaposlene ženske: njihov položaj je govoril o tem, da so najprej neenake zaradi spola v odnosu do moških, nato pa še zaradi svoje barve kože v odnosu do BELIH žensk. >Čedalje bolj so do izraza prihajale tudi razlike med ženskami, ne le med ženskami in moškimi. Feminizem je začel pluralizirati, iskati nove razlage in skupne točke.